

Իրաքանչիւրը իւր ծխականներն մէջ
գտնէ և ցուցակագրէ ինչեւ կանանց
անունները: Քահանաները այդ հրա-
մանը ստանալով, մնացել են դժուար
կացութեան մէջ. շատերը չգիտեն ինչ
անեն, իսկ ոմանք հրաժարուել են հը-
րամանը կատարելուց, ի նկատի առնե-
լով այն անախտութիւնները, որ ան-
շուշտ անցել պիտի ունենան յիշեալ
կանանց որոնելու ժամանակ: Արդեօր
պակել յարժար չի լինիլ զիմիկ ոստի-
կանութեան օգնութեանը: 1898 թ. յունիս
մեջ աջօրեաց ցուցակագրել թուրքերի
հետ կենակցող հայ կանանց 25—30 ա-
նուն, այժմ դրանց թիւը պէտք է
որ ամենայն հասանալիս թուի հա-
մար հարիւրի: Գրանք մեծ մասամբ ապ-
րում են թաղաքի 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ
մասերում:

ՄԵՐԱՆՈՅԻՑ (Պարսկաստան).—Որո-
շուած է մի ներկայացում ապագայի
և գրադարանի օգտին. ներկայացման
համար ընտրուած են «Աստուծո»
և «Նիսիս» պրեսները:

«—Ուսումնական փախուցողական ընկերու-
թեան» շարք աշակերտներ Ուրումիայի և
Սոփուրիայի վրայով եկան Մարագա
և գնում են Բաքու: Պարսկական քա-
ղաքներին այցելելով, նրանք նպատակ
ունեն ծանօթանալու տեղական առե-
տակական պայմաններին:

—Կենսական միջոցներ, մանաւանդ
ցարեւի և իւրիթանգութիւն է տրուում:

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

Նոյեմբերի 27-ին, հինգշաբթի Թիֆ-
լիսի հայ գրաժամութեան խումբը խա-
ղաց Օստրովսկու «Անտոն» հինգ գոր-
ծողութեամբ կատարելութիւնը: Պիե-
տի երեւոյթ վերջուած է ուսումնական
կենտրոնի և թէն պատկանում է կա-
մարտական գրուածները շարքին, սակայն
իւր իրաւունքով շարքին հարցերով ու
առաջ ընթացող տրամաբանորէ շարքով
պատկանում է ուսումնական հասարակու-
թեան ներկայ կենտրոնին, հետեւաբար և
դեռ չէ կարգել իւր ամբողջ հինգու-
նականութիւնը: Օստրովսկու այս վը-
րուածքը աստիճանական է հայ բնիկ
վրայ գուրու ընթացում, ուստի, աւելորդ
չի լինիլ միակուս խաղով նրա բովան-
դակութիւնը առաջ բերել:

Բախտ Պարսկաստանի Վարդանիսայ
(տ. Ջաբել) հարուստ կարուստաւորու-
հի, յիշուել տարեկանի մօտ մի կին
ապրում է իւր սեփական կալուածին.
յուսմ բաւական ճոխ կենտրոն: Մի կող-
մից իւր բարեկեցիկ կենտրոնը, միւս կող-

մից իւր կաւառի մէջ անուն հանելու
նպատակով արած մանր-մանր բարե-
գործութիւնները պարտաւորեցնում են
նրան իւր ընդարձակ անտառները ծախ-
ծխել իր անհատական անհատական
զարգացման առեւտրականին (պ. Յա-
րութիւնեան): Զբաղուելով իրենց ազա-
տուելու արտադրական Ռախտ Պարսկ.
նախ իւր տունն է վերցնում իւր բարե-
կամութիւններից մէկը որդիք՝ Ալեքսե-
րովնով թերեւս գիմնականութիւն (պ.
Ալեքսեան), որ սկսում է սիրային յա-
րաբերութիւններ ունենալ Նոյնիսայի
Ռախտ Պարսկայի տանը ապրող նրա
հետաւոր ազգականութիւններից մէկը՝ Ալ-
եքսիայի (օր. Խիթրեան) հետ, որին
կալուածատիրութիւնը ներկայացնում է
իւրի իւր բոլոր ազգիկը: Ալեքսիայի (Ալ-
եքսի) արդէն սիրայ կապեր հաստա-
տած լինելով Վոսթրովսկու ուրիշ
Պիետի (պ. Ալեքսեան) հետ, կարեւորու-
թիւն չէ աւալել Ալեքսեայ Սերգեյեւի
սիրային կամայինութիւններին: Միջնակ-
վորին մտածուած է, իւր բաղդը կապ
լով Ալեքսիայի հետ, ի հաշիւ իւր խնա-
մակաւորումն ունի տեղ գտնուել: Սա
կայն տարիքը առած Գաւրովսկայան,
երեստապարկան նոր արիւն զգու-
ղիւր երակները մէջ, օտարութիւն բան
չէ համարում Ալեքսեային իրեն ամու-
սիւն ընտրելու մտքը յղանալ և նա
կամաց կամաց պարզում է իւր սիրային
զգացումները երկուստեք զիմեացիութիւն
և վերջապէս յայտնում նրան իւր ցան-
կութիւնը: Ուսումնականութեան նստա-
ւանից նոր բաժանուած անվորմ
Բալանովը, շրջանով կալուածատիրութիւն
հարստութիւնը, անտարբեր չէ գտն-
ուում գէլի իրեն մտածուած զգացում-
ները և գտնում է յիշուել տա-
րական այլ կինը ամուսնուր տնդու-
րակ կերպով մոռանալով գէլի
Ալեքսեան ունեցած սիրոյ նման զգա-
ցումները: Միջնակ Գաւրովսկայան
իւր գիմնական տարածութիւն հետ
վայելելով երկանկութեամբ յաճարացած
ցանկութիւն անգամ չունիլ տալիս
Ալեքսեային վիճակով հետաքրքրուելու
ու միայն այդքան, հապա աղէկ իւր
նպատակներին հասած համարելով
աշխատում է նրան իւր տնից մի կերպ
հետաքրքրել: Ճիշտ այդ իրաւանքում, որ
տեղից որտեղ, ահա նորա անուն մէջ
լոյս է ընկնում ամանակի մարտից ի
վեր անյայտացած իւր բնորոյի
զատուական դերասան (որդերդու)
Դեննադի Նեոյսայից (պ. Ալեքսեան)
իւր ընկերով, նախագիտ կատարուին
գերտան (կատակերդակ) Ալեքսիայի
Սիւստովսկայի (պ. Ալեքսեան) հետ:

ցուցիկամբ, բաւական արագ է տոնջ
գնում, մանաւանդ այն երկրներում, ո-
րոնց մէջ, պատմական պայմանների
չնօրէի, զարգացման բնական արա-
զութիւնը դանդաղացել էր Մէկ սե-
րդի կենդանութեան ժամանակ նա-
նաւոր փոփոխութիւններ են տեսել ու-
նենում նիւթական կուտարայի և նիւստ
ու կացի մէջ և ոչ պակաս ճանաւոր
փոփոխութիւններ՝ հայեցանքների ու
հաստատութիւնների մէջ...

Նիւթ գործին թիւի նկատելով լինելը,
չաշխատելով նրա խորը թափանցել,
այն ժամանակ այսպիսի պայմաններում
երկրաների կրթութեան մէջ ոչ մի
բարեկեցական աշխատանքայինութիւն չէ
նկատուում, սակայն բան բաւական լաւ և
ուղիղ է գնում: Բայց բաւական է միայն
ուշագործութեանը նայել զատարաններ-
ը վարուեցողութեանն ու գործելու
եղանակներին, երկու սերունդի ներկա-
յացուցիչները գործունէութեան ընթաց-
հանգամանքներին, և իսկույն մէջները
արմատական տարածայնութիւններ լոյս
կրկնեն—պայան ու տարեկան կուտակ-
ւելին այս անանխաղաղութիւնը, իրենց
զատարանակալութեան մէջ, իրենց անա-
պաշտութիւնները, մարդերի յարաբե-
րութեանց նկատմամբ իրենց ունեցած
հասկացողութիւնները, իրենց բարեկա-
մայնութիւնը, իրենց կրօնը: Երեւանե-
րը գտնուում են երկու տարբեր աշ-
խարհայեցողութեան ազդեցութեան
տակ: Գաւրով, և միայն զիւրացու-
կանները, սերունդների մէջ նկա-
տուող այս տարբերութիւնը բարդա-
կան մտաւոր և միւս բոլոր կողմերից

Դրանք երկուսն էլ ուսու չընկնէին
սանկերի իրարեւ, որոնք, ամբողջ
եկեղեք իրենց ոտքի տակ տալով, էլ
կապ չէ մնացել, որ չկարեն կենտրոն
ու իրենց արուեստը նրանց գործելու է
իսկապէս դերասաններ, որոնք թաշու-
ղէս ապրում են և անտարբեր են դէպի
աշխարհի բարեկեցիկ կենտրոն վայն-
լիքներն ու պահանջները: Ներշնչու-
թեան իւր ընկերով հետ մօրաբերով
ամուսնի իրարեւ, իւր յետոյ, երբ
նկատուում է իւր մօրաբերով մի գեմա-
կատու հետ ամուսնուր ծրարութիւնը
մի անգամ ևս զբոսում է աշխարհի
մէջ ամբողջ ապագայութեան դէմ և մի
հապաք ընկնէ «ոտքի վայր» իւր հա-
րուստ մօրաբերով շարժելուց յետոյ
կանխում է հեռանալ, երբ վերահասու
լինելով Ալեքսիայի սիրային կապերին,
բաշխում է նրան այդ քայլի մէջ
Ալեքսիայի փնտրուած Պիետի իւր հօր
Վոսթրովսկու կողմից պարտած ուս-
մանուածի, իւր սիրունուց պահանջում
է երեք հազար ընդլի սօթիս: Մէջ է
մտնում որդեգրակ նկատուելուց և
օտար գտնուած հազարի ինքնակա-
յաջողութիւն իւր մօրաբերով պահանջում
է տալ այդ գումարը և չընկնէ երեւա-
նաւոր զոյգին իրենց ապագայ երջան-
կութիւնը: Գաւրովսկու լայնարձակ
կապէս մեծակուց յետոյ, գաւառական
որդերդակ դերասանին յատուկ վի-
ճանակութեամբ իւր վերջին հաղթար-
քով իւր տալով Ալեքսիային իրեն օժի-
տի դրամ իւր ընկերով Սիւստովսկայի
հետ հեռանում է իւր անհրաժեշտ
մօրաբերով տնից, ճիշտ այն ժամանակ
վերջինս արդէն սկսել էր վայելիլ իւր
աշխատանքի սիրով պատու դերը տարիքով
իրենց երեւոյթը անպակ փոքր նախ-
կին գիմնականութիւն հետ:

(Գրեւոր միւս անգամ)

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆԸ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒՄ

Մեր թատրոնական պատմութեան մէջ
ոչ մի նախաձեռնութիւն այնքան յայտ-
նաբեր միջոցաւ չէ եղել, որքան ու-
նեցողութեան այս տարուած ձեռնարկու-
թեանը: Հաւանաբար, իբրեւ թիֆլիսի մի
հայտնաւ թաղ, չնայել իւր դերին և
կենդանակալական մի քանի անհայտ
պայմանների կարողութիւն կենդա-
նեւր վաղուց արդէն պատրաստի հողը
ներկայացնում հայ բնիկ համար, և ու-
նեցողութեան իրաւորեց այդ հիմնով
այստեղ մշակական հայ թատրոն:

Լրագրները իւր ժամանակին ողջու-
նելով նրա այդ ձեռնարկութեանը, խոր-
հուրդ արեւելի ու. Արաքսեանին տեղի-
գիր է ծանուցել իրեն միակ և գործ-
նական միջոց հաստատութեան թատրոն
պատկան է լինում, որովհետեւ կենտրոն
այնտեղ այնպէս արագ չէ փոխում.
Բայց անկապած այնտեղ էլ այդ
կենտրոն բաւական զգալի է:

Դատարանական մէջ եղած տարե-
կանութեան, անկախ է, որ գաւառի-
րակութեան գործում անհրաժեշտ է
պահպանել սերունդների կապը, պա-
հնի մեծ սերունդի աշխարհայեցողութիւ-
նից այն, ինչ որ պիտի ունի և արժանի
է պահպանելու: Սերունդների կապը հա-
նապէս թիւնը բան է փոքրիկական
կենտրոնում, մասնագէտ էլ դատարա-
նական մէջ: Եւրոպայից նոր սե-
րունդ միջոցով շարունակում է նախը-
նացի կենտրոն, մասնակցով նրանում իւր
փորձառութեանն ու իւր մտորումների
լուստի: Բայց փոփոխութիւններն ու
նորութիւններ՝ կենտրոնի նախկին դատա-
ւանման մասնագէտ շտապներն են, և
ոչ թէ նրա ամբողջական փոփոխումը,
այս պատճառով էլ դատարանականութեան
մէջ կի առանձին տեղիք չկայ ընդ-
մէջ կապը կտրելու առաջնակից, այլ
հարկաւոր է հինը ներդաշնակութիւն
կապակցել նորին, տալով ամբողջովին
միութիւն ու օրգանական ընտան-
ութիւն:

Դատարանական մեծ մասը ուրիշ
կերպ է վարում. նա երկու սերունդ-
ների երկու աշխարհայեցողութիւն-
ներին թաղ է տալիս, որ միաժամա-
նակ ներգրգորեն երբորդի վրայ, հինը
նորով ներգրգորելով լոկ այն դէպքե-
րում, երբ երկու աշխարհայեցող-
ութիւնների միջև մի գործի ու ստի-

գրաւելու: Սկզբնական փորձերը միան-
ման հաստատեցին այդ փաստը. և
հաստատութիւնը ունեց միջինի նման
լինելով թատրոնը. գեպերը եղել են այն-
չատ յաճախ, երբ մարդիկ տոնակ չեն
գտել և ձեռնուռայն վերադարձելին թա-
տրոնից: Այդ բոլորից յետոյ ոչ ոք չէր
կապաւում, որ ու. Արաքսեան տնտես-
ունջ պէտք է շարունակի մինչև վերջ:
Բայց ին թատրոնը զբոսնեց ու. Արաք-
սեանի փառքով և նա վճուեց տեղի-
ները բարձրացնելու իւր կնոջ բնե-
փոխի («Տերիք») գինը սովորական
գինիքի 25 օ/0 բարձր էին և թատրոնը
կրտով չափ տատարելէր...

Պէտք է հիմնարկել, որ այդ փորձը
իրատական կլինէր նրան, բայց հե-
տեւայ ներկայացման անհիշելի պա-
ցուցին, որ ու. Արաքսեանը այդ փորձից
չի ուզում իրաւունք. կիրակի օրու
«Աւազակներ» ներկայացման տեղիքի
գինը 100% բարձրացւած է: Այդ առ-
թիւ հաստատութեան մէջ մեծ շա-
տարաբացի տրոսնշներ են լուսւմ. նը-
ման հանգամանքներ ստանդարտի ժող-
վրդին բնից՝ լցնում են մի սերունդ
թատրոնի կրտսեան երկիւղով:
Դեղաբուհիայի ծառայողը պէտք է
մի փոքր չափաւոր է իւր պահանջները
ինչ նիւթական օգտին է վերաբերում:

Յով. Անտիպան

ՄԱՍՈՒՆԻ ՇՈՒՐԷԸ

«Ես» թերթը, խոսելով այն մա-
սին, թէ ինչպէս անոր ու անպաշտպան
մի կողմից գտնուել է պատահաբար աշխա-
տանքով ապահովել իւր կենտրոն Բա-
գու քաղաքում, առաջ է բերում մի օ-
րիցից հետեւել յաճախ:
«...Ապագայից ինչ, ի օր. Անտիպան, թէ
ինչ անեն... Միջանի ամիս կայ, որ Բագու և
գտնուում, շունենալով ապրուստի ոչ մի միջոց,
բացի աշխատելու փոփոխութիւն: Օտա վաղ շա-
տիւ էր մնացել, իսկ Բագու հասած ժամանակ
լոյս ունէր օրիցից գործ գտնելու հասնելու
պէս առանց գործ սկսելու աշխատանք փնտ-
րել (ու փնտրելով աշխատանքի եւ, իստի-
կանութեան ընտանիքից). ուր որ գտնուում է, ամեն-
տեղ խոստանում էին, բայց միշտ խորհուրդ
տալով, որ սպասում: Ապագայից, սպասելի տե-
ղիցի ունեցած-չունեցած ծախելու ուսու և
սկսելի վերջին ինչ գործ որ պատահեց, դա-
տարաբար լինել, կայ, ինչ որ, մի լուսնով,
առաջին կիսու Պէտք է առած, որ, առհասարակ,
շատ մեծ դժուարութեամբ էի գործ ձգում որը
վճարում էր խոստանալով գտնել վերջապէս,
այն ստիպան յոյններն ու իրաւ և ոյժերի
վրայ ունեցած հարուստ քաղաքականութեան վե-
րան և ինչպիսի օր քաղ օրը սկսեց սկսել ու
այնի տնտեսական դաւանք: Դիմեցի բարեկը-
ծակտն ամեն տեսակ հաստատութիւններին,
սակայն ամենից էլ միևնույն պատասխան էի
տեսնում:

Հաւանութիւն կայ: Իսկ քանի որ այս
անկերի հաւանութիւնը արտայայտուած
չէ, սերունդների ներկայացուցիչները
զատարանակում են միտքին: 21 կառու-
թով առաջնորդող զատարանակի ըս-
կերունդները տարբերութիւններն ու
երբորդները: Ըստ իրենցի հաւանա-
լի է, որ երեւոյթները ստաշտողութիւնը
գործում գտնում են այդ երկուսութիւնը,
—նրանք այս բանում շատ զգալու-
նիւ, —օր ստիպում է նրանց յարմա-
րուել մարդերին: Մի քանիսի հետ նը-
րանք այսպէս են դատում, իսկ միւս-
ներն հետ միմիայն բանի մասին ուրիշ
կերպ, ցանկանալով սիրելի լինիլ և
խոստովել այն անախտութիւններին,
որոնք հնաբար են: Այսպիսով երե-
ւանների հոգում շատ վաղ ցանում են
մի ինչ ու երկրեւորութեան, ոչ—ան-
կեղծութեան սերունդը. միևնույն ժամա-
նակ երկուսները քիչ թէ շատ մոտ-
ուում են, չիմանալով, թէ ինչ մտածեն
առարկաների, անանքի ու վարձուներ-
ը մասին—լաւ են նրանք, թէ վատ,
որովհետեւ իրականութիւնից մի քանիսն
այսպէս են տեսում, միւսները՝ մի քիչ
ուրիշ կերպ, և ամենքը անկեղծ հա-
մոզում են, որ իրենց կարծիքն է
ուղիղ:

Ընտանիքը կազմող երկուսներն ու կի-
նեքը զատարանակութեան գործում, ի
միջի այլոց, այն նշանակութիւնն ու-
նեն, որ նրանցից իւրաքանչիւրը մտ-
ցնում է այն գործը մի ինչ-որ իւր
սեփականը, մի առանձին բան, ներ-
գործում է զատարանակողի վրայ
այն կողմով, որ ուրիշներն ամաշիկի

— Տեղերը բռնուած են, անց չկայ...
Դիմեցի վերջապէս կանանց հովանաւորող
երկուսներին, սակայն, այդտեղից էլ ձեռնու-
նայն դարձաւ: Սկսեցի հիւանդանոց ծախսեցի
վերջին վրանոց, այնպէս որ փոքր դուրս գա-
լու հնաբարութիւնից էլ զբոսնեց. իսկ ան-
դի սովը դեռ շարունակուում են, ականջի շա-
րունակ այսպիսի բացակայութիւններ էին
զգուշում:

— Այդ ինչպէս է պատահում, որ դուր Բա-
գուի պէս մի քաղաքում ապրուստի միջոցներից
գրեթէ էք մնում... Այստեղ հարկաւոր է միայն
խելացի կին լինել, իսկ փոքր ինքը իւր ստեղծ
կայ... Ընտանիքում տուած եմ յայտարարու-
թիւն, թէ կամենում եմ դուրս ունենալ, հրա-
պարակ են գալիս քաղաքի մարդիկ, որոնք ստա-
շարկում են փրկեց հետ պարտաւոր... Բայց թա-
րքան նման առաջնորդութիւնները վերաբերում են
պատահաբար մի կնոջ ինքնակալութիւնը—այդ
մասին լաւ եմ համարում լինի:
Վրայ հասած ձմեռայն ցուրտ օրերը, սա-
կայն, տաք հաղուստ չունենեմ: Շուրջ է եւ ա-
կանջ ուղեւոր են սպրդում ամենից մասնու-
թիւններ... Ինչ օգուտ է ընդուն ինչ իմ պատ-
նաւորութիւնը, և, ձեռք քաշելով ամեն
բանից չմտնեմ՝ արեւօք զգիւրի վատանք
բերողները շարքը, այսինքն՝ մեղանի հո-
ղուս մէջ բարի ու պատահաբար կառած ա-
մեն բան, այն ամենը, ինչ որ արմատաւորել
էին ուսումնական ու ընտանիքը...

Լուսաբարութեան կանոնի, թէ տկար ու
կրթութեան չնորմի աշխատանքում չլինէի,
որովհետեւ ստացածս դատարանակութիւնը ֆի-
զիկական աշխատանքը անհրաժեշտ բան էր
համարում, որի պատճառով էլ եւ միմիայն էի
սակարակագրում ու շղայն. ինչպէս որ էր մեր ին-
տելլիկանտ օրիւնքների մեծամասնութիւնը.
Իմ որպէս տան աղային ինչ ոչ մի տեղ չէին
ընդունում, որովհետեւ զիմեացիայի աշխատու-
հի էի եղել և չէի օջախի գտնուել: Եւ քաղաք
արդեւ ինչ դաւանում ինչ, գտնել աղային պաշ-
տան գտնուել: Ցանկանում էի նոյն իսկ մի
սովորական կին լինել, բայց որովհետեւ ամեն
անգամ այնպիսի էին զոհանքներ, որեւի, այդ
եւ չէր կարող յաջողութիւն ունենալ:
Դա սովորական երեւոյթներից միւսն
է դարձել մեզ համար, որը զգալաբար
է մեզ վրայ աղբիւր կարողանալու: Մեր
ընկերական կենտրոնի այդ զօհանքի թի-
ւը մէկ, տասը, հարիւր է, այլ հակա-
յական թուերի է հասնում դրանց հա-
մագումը: Երանք առաջ մեր այլա-
դակուած միջոցաւոր փակում է ամեն
դաս, ստիպելով նրանց կամ ստիպան
լինել և կամ միջին կողմից խոսել
տղին մէջ: Մեր մէջ անպաշտպան կի-
նը կոնկրետ է այս երկու ճակատա-
գրական ճանապարհների մեկնման գէ-
տի վրայ. մէկը, կամ միւսը...

ԻՆՏԵՐ-ԴԵՆԻՑ

Նոր եղիւ մարտի և նոր Սիւն—Կանայք
կարող են ապա շուրջ քաշել:

Միջոցաւ մեր խեղճ ու կրած գրեւոր-
ները այդքան վրոյ են վատապաշտ, որ
հազիւ կարողանում են պահպանել ի-

չէ: Երկուսներն ու կրկները առանձին
ոչ միայն ֆիզիկական, այլ և հոգեկան
սրբալի են: Իւրաքանչիւր սեռ ամառե-
լու իւր եղանակն ունի, զգացումների
իւր առանձին զայաւորումը, ինչոք ա-
ռանձին կրքերը, բնաւորութեան իւր
տեսակի յատկութիւնները: Այս օրգա-
նական առանձնատկութիւնների պէս
էլ իւրաքանչիւր սեռի աշխարհայե-
ցողութիւնը նոյնպէս ունի իւր աչքի
ընկնող գծերը, որոնք տեսականում են
էրկուսերի ու կրկների համայնական ու
ընտանեկան կենտրոնի միջև ունեցած
տարբերութեամբ: Կնոջ գործունէու-
թիւնը մեծ մասամբ տեղի է ունենում
ընտանիքում և համեմատաբար քիչ է
դուրս գնում նրա առհասարակ. Երկրի
գործունէութիւնը իւր շատ նշանաւոր
մասով տեղի է ունենում ընտանիքից
դուրս և աչքի է ընկնում բոլորովին
ուրիշ բնոյթով, համեմատելով ընտա-
նական գործունէութեան հետ: Այսպի-
սով էրկուս ու կնոջ կապում եղած օր-
գանակաւ տարբերութիւնները մեծա-
նում են նրանց գործունէութեան
տարբերութեան շափով: Բայց ինչ նը-
շանակութիւն ունի այս բոլորը դա-
տարանակութեան գործում:

Այս դէպքում մենք գործ ունենք
մի փաստի հետ, որ նման է ընտանի-
քում հանդիպող դատարանակ սերունդնե-
րի աղբիւրութեանը: Իւրաքանչիւր սե-
րունդ, ինչպէս անհայտ, ուն

րենց թշուառ գոյութիւնը, —Ամբի-
կայում, միլիտարիզմի այդ երկրում,
այդ կարգի մարդիկ միլիտանտ են
գիշերում և նոյն իսկ հիմնում են իրենց
սեպարատիզմը... քաղաքը:

Լրագրեցի խօսում են ունի Գիւրի
մասին, որն ինքն իրեն անուանում է
«երկրորդ Նիլիա մարդարէն» և բոլոր հի-
ւանդութիւնները բժշկում է աղօթքով:

Իւր գործունէութիւնը նա սկսել էր
ստանից տասն տարի առաջ Աստուր-
իայում: Սակայն Աստուրիան ազա-
տեան չէ, Ամբիկայի պէս. այնտեղ
խնամութիւնը աղիւր է իւր քիթը ներս
խօսելով ամեն բանի մէջ, և խելք ձեռք
մարդկային բանի՝ այնտեղ չառ վատ
գնաց: Դեռ հարկադրուած եղած ծա-
նօթանալու Աստուրիայի գրեթէ բոլոր
բանտերի հետ և վերջը փախու Ամբի-
կա: Իսկ Ձիկազոյի համալսարանային ցու-
ցանքներէն բացման ժամանակն էր:

Այնտեղ «երկրորդ Նիլիա մարդարէն»
բաղդը բանեց: Նրա նահապետական
արտաքինը, պերճաստեղծութիւնը և ոգե-
րութիւնը գրաւեցին ամենի ուշադրու-
թիւնը: Կարճ ժամանակում նա արդէն
հազարաւոր հետեւորդներ ունեցաւ, և ո-
րովհետեւ ամեն մի հետեւող պարտաւոր
էր նրա հիմնած նոր կրօնի սեղանի
մըտքը զբաղակալ արդ զոհաբերութիւն
անելու, այդ պատճառով Դեռ կար-
գութիւնը աճում ու մեծանում էր գլո-
բալի ձեռքով պէս, այնպէս որ շատ
ժամանակ չանցած նրա հարստութիւնն
արդէն հասնում էր հարիւր հազարաւոր
գոյարներին: Եւստով նա հիմնեց Ձի-
կազոյի մօտ իւր սեպարատիզմը և
անուան զբնջ Սիւն: Այդ քաղաքում
ներկայումս ապրում է մօտ 10 հազար
բնակիչ, որոնք բոլորն էլ «երկրորդ Նի-
լիա մարդարէն» հետեւորդներ են: Սիւ-
նում կան զարկոցներ, համալսարան,
բանկեր, գործարաններ և երկու լրա-
գիր, որ խմբագրում է ինքը Դեռին և
որոնց միջոցով պրոպագանդա է անում
իւր հիմնած կրօնը: Այդ կրօնի էությունն
այն է, թէ բոլոր հիւանդութիւնները բը-
ժակել կարելի է միայն աղօթքով: Հաս-
կանալի է, որ նոր քաղաքում չկայ ոչ
բժիշկ, ոչ դեղատոն: Սիւնում ամեն
մի բնակիչ պարտաւոր է վճարել Դեռին
իւր աշխատանքի մի տասներորդականն

ընդհանուր գործի համար: Ասում են,
որ «երկրորդ Նիլիա մարդարէն» հարե-
տութիւնն այժմ հասնում է 15—20
միլիոն գոյարին:

Սակայն, ինչպէս երևում է, նոր մար-
դարէններն ևս զերծ չեն հասարակ
մահականացումների յատուկ ագահու-
թիւնից: Դեռին կոմենում է Նիւ-Սօր-
կում գտնուած անազին կապիտալները
փոխադրել Սիւն և իւր հիմնած այդ
քաղաքը դարձնել առեւտրական-արդի-
ւորութեան մի մեծ կենտրոն:

Այդ նպատակով նա վերջերս մի հակա-
յական արշաւանք գործեց դէպի Նիւ-
Սօրկ՝ յայտարարելով, թէ ինքն ու-
ղարկուած է երկրից փրկելու հա-
մար մարդկային ցեղը: Այս փրկու-
թիւնն առանձնապէս հարկաւոր է Նիւ-
Սօրկին, որը ամենամիտաւոր քաղաքն
է Ամբիկայում և որին ապաստում է նոյն
վիճակը, ինչ վիճակի որ երթարկուց
Ստոյոնը, եթէ այդ քաղաքի բնակիչները
չընդունեն «նոր Նիլիայի» կրօնը և չհե-
տեւեն նրան պէս Սիւն: Նիւ-Սօրկի
վրայ արշաւանք գործող նրա բանակը
բաղկացած էր 4000 հոգուց, որոնք
Սիւնից դէպի այդ ժամանակակից Սո-
դոմը թափուցած երկաթեղու մա-
նուր տասը գնացքով: Այս աղմուկից
ոհկամը մի շատած և շտեմուած բան
էր նոյն իսկ Ամբիկայի համար: Եթէ
ի նկատի առնենք որ Դեռին իւր այս
արշաւանքի վրայ ծախել էր կէս մի-
լիոն դոլար, կարելի է եղբակցել, թէ
ինչ առատ հունձ է սպասում նա այս-
տեղ: Նրա չորս հազար զինուորները
հեղեղեցին Նիւ-Սօրկի բոլոր փողոցները,
աղաղակներով «գնանք նոր Նիլիայի ե-
տեւից, գնանք Սիւն»:

Ներկայումս «Նիլիա մարդարէն» Նիւ-
Սօրկում օրը երկու անգամ քաղաք է
խօսում տարածելու համար Սիւնի... ալ-
ցիանները: Սակայն ժամանակակից Սո-
դոմը ասում են շատ թերահաւատու-
թեամբ է վերաբերում այդ նոր կրօ-
նին:

Ամբիկան, որ կարողանում է իւր
մէջ անանել Դեռին պէս աֆերիստներ,
ամեն տեսակ անաղիւստիւնների մի երկր
է: Ամենից առաջ Միլիտանտ Նահանգ-
ներում էր, որ յարուցուց և ազդու-
թեամբ լուծուց կանանց ազատագրու-
թիւնը:

Իսող դերը մօրն է պատկանում: Երե-
խան որքան փոքր է, նրա խնամա-
տարութիւնն էլ այնքան ուշադիր ու
քննադատ է ինչի, որ միմիայն կի-
նը կարող է յանձն առնել: Բայց ին-
խայի այս մատուց հասարակում չի կա-
րելի մի կոմունալ բան համարել բա-
ցառապէս կնոջ ազդեցութիւնը: Թէ-
պէտ այդ ժամանակ, նայելով երեխա-
յի դոյրութեան բոլոր պայմաններին,
նրան աւելի կանացի յատկութիւններն
են հարկաւոր, քան արական, բայց
հայրն էլ չպէտք է հեռու պահի իրեն
մանր երեխաների դաստիարակութեան
պրծնից: Իսկ նրանց տարիքն աւելնու-
հետ նրա դաստիարակող գործունէու-
թիւնը պէտք է աւելի ընդարձակուի
ու յուրը կերպարանք ստանայ: Երե-
խաները դաստիարակելու գործում նա
ոչ միայն մօր օգնականը պէտք է լի-
նի, այլ և աշխատակիցը:

Ըստ ինքեան հասկանալի է, որ դաս-
տիարակութեան վրայ մօր ու մօր ունե-
ցած հայեացքներն ընդհանուր տարբերու-
թիւնները շուտ-շուտ կերպան: Երեխան-
քի անելիքն միայն է, որ այս բանում խոր
հրդակցին միմիայն հետ: Պէտք է պարզ
բացատրել տարածախնութիւնն ու մերձ
անցանքը, հակառակ ինչն էլ ինչ, որ
հաճեց, պիտք է խնամքով քննել և
անպատճառ զայն փոխադարձ համաձայ-
նութեան: Իրօք ընտանիքներում երե-
խաներ կառավարելու գործում անգո-
րաբար երկուստեք լինէ է զգացում, տե-
սանելի է լինում թէ հայրական ու թէ
մայրական սիրտներ, միմիայն պէտք է
լինի մէկ—հանրածնողային սիրտէ:

Անշուշտ, կարիք չկայ խօսելու այն
բանի մասին, որ կառավարութեան
մէջ երկուստեք շատ անախորժ կեր-
պով է ցոյանում երեխաների զարգա-
ցման վրայ:

Երեխաների դաստիարակութեան մէջ,
բացի ծնողներից, շատ կամ քիչ, դի-

թեան հարցը, և ամենից առաջ այդ
երկրում էր, որ մտցուց աղիւստից և
աղաղոց միասին ուսուցանելու սիստեմ:
Այժմ այդ երկրում անակնկալ կերպով
մի արշաւանք է սկսուել աղիւստից և
աղաղոց միասնական ուսուցման և առ-
հասարակ կանանց լարձարգոյն կը-
թութեան դէմ:

Այս բանը մեծ մտահոգութիւն էր
պատճառել ֆրանսիացի ֆեմինիստ գրող
Անդրէ Տերիլին: Նա գիտէր էր այս հար-
ցի առթիւ զանազան երկրների հեղի-
նակաւոր անձերին հեռեւեալ հարցերով:
«Ինչ էք կարծում դուք այն մասին, որ
սղաններն և աղիւստիները միասին ուսա-
նեն համալսարանում, Ի՞նչ հետեւեցներ
է ունենում կանանց համալսարանական
կրթութիւնը հարցաքննութիւնների ժա-
մանակ և կեանքի մէջ: Ստացուած
պատասխանները, որոնք կարող են բա-
ւական միջթարական լինել կանանց
ինքնասիրութեան համար, Անդրէ Տերիլ
ի մի ամփոփած հրատարակած է ֆրան-
սիական «Revue» հանդէսի մէջ:

Առաջ ընդհանրապէս այդ պա-
տասխանները:

Ռուսիայից պրոֆ. Ժգանովը գրում է.
«Ես կարծում եմ, որ նախ քան կա-
նանց թոյլ տալ համալսարան մտնելու
պէտք է փորձել նրանց կրթելու տղա-
յոց հետ միասին միջնակարգ դպրոցնե-
րում»:

Պարզի Սորբոնի պրոֆեսոր, ակա-
դեմիկոս Ֆադէ, ընդհակառակը չափա-
զանց վստահաւոր է համարում միաս-
նական կրթութիւնը պատանեկան հա-
սակում: Մինչև որ աղաներն ու աղիւս-
տիներն առեւտրող քսան տարեկան չուո-
նան, նրանք մէջ չի կարող լուրջ ընդի-
րական կապ լինել:

Ուրիշ կերպ է նայում լանդեր վրայ
Պատեօբեան ինստիտուտի նախագահ
պրոֆ. Լիլլի: Միանական կրթութիւն-
ը, նրա կարծիքով, օգտակար է
միայն անգամ անհրաժեշտ է բոլոր հա-
սակներում, սկսած տարեկան դպրո-
ցից: Նա վճռապէս մերժում է այն
կարծիքը, թէ կանանց ինչքն աւելի
կարճ է, քան թէ տղամարդկանցը:

Սակայն փիլիսոփայութեան պրոֆ.
Մէյալ բոլորովին հակառակ է այնու-
հետեւի ընդհանրական հարցաքննութեան
նա այն աստիճան անդհոստեցիկ հետեւե-
ցում:

Կատարութեամբ կամ առանց դիտար-
ութեան, ընտանիքի միւս բոլոր անդա-
մներն էլ մասնակցութիւն են ունենալու:
Նրանցից իւրաքանչիւրը մտցնելու է
իւր երեխայի հօգին իւր սեփական աղ-
ղեցութիւնը այն շաղկով, ինչ չափով
որ զա կանխում ունի առաքելից սեպից
ու իւր անձնական յատկութիւնները:

Այս բացի ազգայաներից, բնա-
նորութիւնը լինում են ուրիշ անձեր: Սրան-
ցից մի քանիսին ծնողները հրաւիրում
են մասնակցութեան երեխաների դաս-
տիարակութեան գործում իրենց օգնե-
լու, զբաղել են ստանտները, տաշակ-
ները, բռնանները, զսփրանտե կի-
նները, քուլթըրները, ուսուցիչներին
ու վարժուիչները, իսկ անային միւս
աշխատանքների համար՝ աղաղիչներ,
խոհարարներ, ծառայիչ (սկէններ),
անտեսուհիներ և այլն: Այս վիճակները
նոյնպէս մասնակցում են երեխաների
դաստիարակութեան գործին:

Ինչ վերաբերում է առաջին կարգի
մարդկան, երեխաների վրայ նրանց
ունենալիք ազդեցութեան չափը կա-
խուած կլինի երկու պայմանից,—երե-
խաների դաստիարակութեան գործում
ծնողների իրենց և դաստիարակման մասնա-
կցութիւնի յատկութիւնները:

Բոլոր ծնողները մի որոշ աստիճան
անմիջական մասնակցութիւն են ունե-
նում իրենց երեխաների դաստիարա-
կութեան գործում. բայց այս մասնա-
կցութեան չափը շատ զանադուն է լի-
նում: Չատ յաճախ ծնողները իրենց
բոլորովին հեռու են պահում երեխա-
ների դաստիարակութեան գործում
անմիջական մասնակցութիւն ունենալ
ունց, սահմանափակելով այս կողմից իր-
ենց գործընկերները, ինչքան կարելի
է, փոքր չափերով. սրա հետ զուգահե-
ռաբար անխուսափելի կերպով մեծա-
նում է այն կողմնակի անձերի գործու-

նեք է ստացել. որ նա հարցնում է, թէ
արդէն արդեօք կանանց թոյլ տալ, որ
իրենց և զրա հետ միասին իրենց սե-
նդիկ առողջութիւնը մտանգն իրենց
այժմի վրէ աշխատանքներով: Հետա-
քըքրական այն է, որ այս յետադիմա-
կան կարծիքը պատկանում է խիստ ա-
ռաջագիտական գիտնականներից մէկին:

Գերմանիայում կանանց թոյլ է տը-
րում համալսարանները մտնել միայն
իրեն առատ ունիւնից, և Բերլինի պրո-
ֆեսոր Մայլեր կատարելապէս արգարա-
ցի է համարում այդ սահմանափակումը
համալսարանական ժամանակակից պայ-
մանների նկատմամբ: Ընդհակառակը,
Գիտատեսիլները պրոֆ. Լեքսիս կարծում
է, որ ուսանողուհիները չուտով հաւա-
սար իրաւունքներ կոտանան ուսանող-
ների հետ: Քնական և մատեմատիկա-
կան գիտութիւններից դոքտորութեան
աստիճան ստացող կանայք զարմացել են
պրոֆեսորին իրենց հազուադէպ ընդու-
նակութիւններով:

Չուլիցերական բոլոր պրոֆեսորները
միաձայն վկայում են, որ կանանց ա-
զատ մուտքը համալսարաններում ոչ մի
անյարմարութիւն չունի: Ուսանողուհի-
ները շատ յաճախ աւելի ջանաւոր են
լինում, քան ուսանողները: Կեանքի մէջ
նրանք պատիւ են բերում իրենց կրթող
դպրոցներին: Պրոֆ. Բովէ պահանջում
է, որ կանանց գործունէութեան հա-
մար բացուի բոլոր ասպարէզները:

Անգլիայի պրոֆ. Հարկուստ (Քէմ-
բրիջ) աւելի հեռու է գնում. նա այն
կարծիքացութեանն է եկել, որ ուսանող-
ները չաճում են ուսանողուհիների ըն-
դակցութեան: Նրանք աւելի լուրջ և
աւելի եռանդով են ուսանում, քաղցիկ
իրենց հետ միասին սովորող աղիւստի-
ները առաջը չկորսեն: Քէմբրիջի հա-
մալարանի պրոֆ. Դարվին ոչ մի ան-
յարմարութիւն չի տեսնում, որ օրիորդ-
ներն ուսանողներին հետ միասին լսում
են իւր դասախոսութիւնները: Ճիշտ է,
լատերատեղիւրում պարագլիս օրիորդ-
ներից ոմանք խանգարում էին իրենց
մեծ գլխարկներով, բայց պրոֆեսորը
պատուիրենց, որ այդպիսինիւրը նստեն
կողմը, և դրանով վերացան երկու սե-
ռի միջև տեղի ունեցող վէճերը:

Վեննայի պրոֆ. Բրիկհուզը ասում
է, որ կանայք աննշան ընդունակու-
նեցութեան չափը, որոնք հրաւիրում են
ծնողներին օգնելու: Իրօք սովորա-
բար բանից երևում է, որ հենց այս
կողմնական անձերն են, որ կրօն են
իրենց վրայ զատաւարակութեան գործի
ողջ ծանրութիւնը, իսկ ծնողները նը-
անց օգնականներն են հանդիսանում,
այն էլ յաճախ շատ անուշադիր ու վատ
օգնականներ: Հետեւապէս, երեխաների
դաստիարակութեան գործում առաջին
կարգի անձերի մասնակցութեան չափը
հակառակ յարաբերութեան մէջ է
գտնում: Ծնողներին անմիջական մասնա-
կցութեան չափի հետ:

Երեխայի դաստիարակութեան գոր-
ծում ծնողներին օգնելու հրաւիրում
են անձերի ազդեցութեան բարեբար կամ
անբարեբար լինելը էսպէս կախում ու-
նի այս անձերի ֆիզիկական, մտայն
ու բարոյական յատկութիւններից: Այս
անձերից իւրաքանչիւրը կարգի երե-
խայի վրայ իւր բոլոր էութիւնով
ունենը, իրեն օրինակ, ամենահասա-
ռակ դէպքը—ստիտիկ աղիւստութիւնը:
Եթէ երեխաները, որ ստիտիկ գործը
գլխաւորապէս իւր կաթն է, շատ օրաւ
կլինի երեխային ծիծ տալու միջոցին
ստիտիկ փառաբանական և ուրիշ բա-
նութեան արտայայտում,—բայց իւր բանի
մէջ արտայայտում են նրա մտքի ու
ու զգացումները, նրա ձայնի տոնը կամ
մի տեսակ տուն կլինի, դաժմ միւս տե-
սակ, նայելով. թէ նա ինչ տրամա-
դրութեան մէջ է. իսկ եթէ ստիտիկ
երեխաներ ծիծ տալուց յետոյ նրան մի
քիչ օրօք կտայ, կարգաւորեն, կլսող
հետ, երգ կերպի, հարա համար, այն
ժամանակ նրա աղիւստութիւնը աւելի
զօրեղ կլինի. վերջապէս, ստիտիկ կա-
թն էլ կախում կունենայ իւր առող-
ջութեան հետեւ վիճակից,—սակ է իւր
հերթին, կախում կունենայ իւր զբա-
մաղրութիւնից, իւր ընտանիքի ու երե-
խաների մասին ունեցած մտքումնե-

թիւներն են ցոյց տալիս համալսարա-
նում, բայց նա դէմ չէ, որ երկու սեռը
միասին ուսանեն:

Պրոֆ. Սենարկիւնս (Բիւքսթէ) պա-
հանջում է, որ կրթութիւնը կատարեա-
լէս ազատ լինի երկու սեռի համար
ևս. սեռը արգելք չպիտի լինի վայելե-
լու քաղաքացիութեան բոլոր իրաւունք-
ները, իսկ այդ իրաւունքներից ամենից
աւելի կարեւորը կրթութեան իրաւունքն
է:

Իտալացի, շուեդացի և ունգարացի
մի քանի պրոֆեսորներ ևս նպատաւոր
կարծիքներ են յայտնում կանանց հա-
մար:

Այսպիսով կանայք կարող են Անդրէ
Տերիլի հետ միասին ազատ չունէլ քաչել:
Ամբիկայում սկսուած արշաւանքը ոչ
մի վտանգ չի սպառնում նրանց դա-
տին և Եւրոպայում:

Հաւաքագրող

Թ. Ղ. Ս. Ա. Կ. Յ. Ո. Ի. Ի. Ն. Ե. Բ.

ՆԱԽԱԿ ԱՆԳԼԱՅԻՑ

«Նոր-Դար»-ի թղթագիր,

ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱԾՔԱՅԻՆՔ

ԼՈՆԴՈՆ.— 1 դեկտ. (ի. ա.)—Լոնդոնի.

գիտական կաճառում մի դասախոսու-
թեան մէջ անցեալ օր անգլիացի նշա-
նաւոր տարբեր Սըր Ուիլիամ Ռամ-
սէյի ակնարկից թէ աշխարհ մօտաւոր
կամ հեռաւոր ազգային կարող է լի-
նել օր ակնաւորութեան լինի ազնկոցի
վերայայտութիւնների տարբարանու-
թեան նկատմամբ:

Մինչև այժմ անգլիայի էր եղել բաժա-
նի տարբեր կամ արգէն հասած աս-
տիճանից աւելի այն դէպ յառաջ առ-
նել Ն. Ալթերը լուծումը: Բայց մի քանի
գիտնականների մէջ քանական ժամա-
նակից ի վեր տարբարութեան ծագել
թէ ասարեւրը դեռ ևս գոյացութիւնների
վերջնական ձևերը չեն: Նրանց թիւը
այնքան մեծ է և նրանցից շատերը
արտապարզում են այնպէս ստատիկ
համաձայն յատկութիւններ, որ ան-
հակառակ չպիտի թուէր յօտաւոր թէ
հարաւոր է, որ երևան գայ, թէ նը-
բանը վերջ ի վերջոյ զը բաժանուին
սակաւագոյն և պարզապէս ձևերի: Ոչ
արդի գիտական տեսակետից սակայն

րից, հայրենի գիւղից ստացուած լուր-
երից, այն յազումակերպ, որոնք առաջ
կան նրանում իւր տարբեր տեսլիւն
չըլծապատող անձերի կողմից: Այսպիսով
ստատիկ, ըստ երկուստեք միմիայն ծիծ
տալով երեխային, կարգի նրա վրայ
իւր անձնատարութեան ամենաբարձր
կարգի կողմերով և այդ բաղադրան ուղղե-
ցութիւնը անհրաժեշտ կլինի: Դժու-
ար թէ հարկաւոր ու խօսել այն բանի
մասին, թէ բոլորովին անկողնի է, օր
ուսուցչի կամ գուլթըրանտ կնոջ գոր-
ծունէութիւնը լինի բացառապէս նրանց
աւանդելու առարկաներն ու շարժում-
ների ձևեր սովորեցնելու: Առարկայի
մասին ձևեր բերուող տեղեկութիւննե-
րի ու շարժումների ձևերը իւրացնելու
հետ մասնակալան հոգին ուսուցչից և ու-
սուցչուհուց շատ բան է մտնելու, բը-
կըթած խօսելու տանից ու եղանակի,
ման գայլու և շարժումների բնոյթից
միւսն և ներքին համոզումները:

Որովհետեւ ողջ մարդը իւր ամբողջ
էութեամբ ազդու է հանդիսանում երե-
խայի զարգացման վրայ, այս պատճա-
ռով իսկայն բացում է այդ մարդու
հանուր կողմերական կամ անկողնա-
րական լինելու անպակաս նշանակու-
թիւնը: Այն կարծում է, թէ հարկաւոր
որի աւելի ընդարձակ խօսել այն բա-
նի մասին, որ այս տեսակետից ոչ մի-
այն ստատիկների, դաստիարակի ու բռն-
նաների, այլ և գուլթըրանտ կրկնի,
գուլթըրանտների, ուսուցչուհիների ու վար-
ժուհիների մէջ շատ թերութիւններ են
նկատուում այն էլ հանուր զարգացման
ու կրթութեան պակասութիւն, մաս-
նազատական պատաստութեան բացա-
կայութիւն, սոնական անտարադրու-
թիւն պէպի անհրաժեշտապէս պարապ-
մունքը, և աւելի էլ մանր, հանուր ու
մասնական պակասութիւնները:
(Հարաւորական)

Է. Բ. Ն.

մինչև մէկ աստիճան կարելի է ասել, թէ այս նոր հասանակները չօգտագործելով, հին ժամանակների ալիք-միտանքները երազներ, որոնք ենթադրում էին թէ գիտութեան ծայրը չկայ, և թէ կարելիութիւն կայ յառաջ աշխարհը գործել էին այն հետազոտութիւնները, որոնք մեր արդի գիտութիւնը տիրապետել է, և նրանց աշխատանքը նմանում էր իբր կոյր խաւարի մէջ փնտռելուն այն գաղափարները, որ ժամանակակից փիլիսոփայութիւնը երևում է հանում այնքան տրամադրւած: Սակայն ներկայ գիտութեան էական նպատակից անշուշտ դուրս է երկաթից ոսկի յաւաք բերելու վրայ յայտնուել, ինչու որ իրապէս կայանում էր ալիքմիտանքների շանքը: Ներկայի նպատակն է խորամուխ լինել բնութեան անխափանց պայտերներին մէջ:

Սըր Ռամզիի մեծ յայտնութիւնն այն է, որ դեռ ևս մի անընդունելի եղանակով radium կոչւած խորհրդաւոր տարրը ունի մի ներքին զօրութիւն, այլապէս խառնուելով մի ուրիշ տարրի, որ կոչւում է Heeum: Այս ճիշտ նման է որպէս թէ ոսկին ուղիղապէս երկաթի իւր յօտար կամորմ է այս յայտնութիւնը ըստ ինքնան հիմնովին տակն ու վրայ է անում հին տարբարանութեան օրէնքները:

Բարձրագոյն վերաճում է գազի, որը հաւաքուելուց յետոյ կամաց կամաց փոխանցւում է չէլիումի և ապա ի վերջոյ իսպառ անհետանում է:

Այս զարմանալի իրողութիւնը աչքի առաջ ունենալով, սըր Ռամզի յայտնութեան կարող հանդիսանալ լուծելու տիեզերքի անհղձուժ: Ըստ որում գիտականները արդէն հեռանալով անհղձուժի հակամէտ են դառնում հաւատարմութեան հանդէպ: Ինչ երեւոյթականութիւն է տարբեր ձևերի և այլապէս բացատրութիւնների մէջ, և թէ անհղձուժ, ծի բուռ լուծումը կայանում է այդ խորհրդաւոր ուժի— երեւոյթականութեան—մէջ, որը մարդիկ ամեն օր զօրծ են անում և որը ոսկայն չեն կարողանում բացատրել:

Սըր Ռամզի գիտական նոր յայտնութեան արժէքը նրանում է, որ գուցէ նրանով մի նոր ընդ կատարուի այդ բացատրութիւնը գտնելու:

Բարձրագոյն մի մտաւոր է, մի տարր, որ արտադրում է «փշթ-բլնդ» կոչւած մի հանքից, և երեւի է նրանով, որ դուրս է տալիս շերտմութիւն, առանց վատնելու և առանց ինքն իրեն սպառելու: Հէլիումը արեւի մէջ գոյութիւն ունեցող մի խիստ հազուադէպ գազ է, որ վերջերս միայն կարելի է հղած ձևեր բերել և չէզոքացնել: Նա բոլորովին տարբեր է բարձրագոյն թէ ձևով և թէ բնութեամբ: Ինչպէս որ տարբեր է ոսկին երկաթից: Սըր Ռամզի նկատարաւորելով, թէ ինչպէս շատ երկար հեռագոտութիւններից յետոյ միայն կա. բնի եղանակով այն հանելու, թէ ինչ է պատահում լուծումից անդա. դար անջատուող մասնիկներից, թէ ինչպէս, բացի իւր միւս ցոյցներից, բա. դիտելով դուրս է տալիս ըստ ամենայնի ծանր գազի նմանող մի հոսանք, որը կարելի է հաւաքել լուծումի մի քանակ տէրիտիկ յատկութիւններից ցոյց տա. լու համար չափուած և կշռուած նորը պրոպանի մէջ, ոսկայն, տեական չէ այս, մէկ ամսուայ ընթացքում բոլորովին անհետանում է: Ուր էր գնում կամ ինչ էր պատահում նրան, Ահա այս գաղափարի բանալին է գտնել ան. չէլիոյն տարրազտելու: Նա գտնել է այն հնարքը, որով նա կարողանում է բրա. նով այդ հոսանքը իւր տեղատեղումից զործողութեան ինքնացրելու: Նա գտնել է թէ հոսանքը հատկապէս երկու օր յետոյ նրա լուսապատկերը կամ տեսի. լու օկտու ցոյց տալ որքան մէջ յարա. տե ներկայ եղող չէլիում գազի այլա. բանական գեղին գիծը: Զորս հինգ օրից հէլիումի գծերը աւելի պայծա. ապան, իսկ մի շարքից յետոյ հէլի. ում լուսապատկերը արդէն բացարձակ կարեն չողորմում էր զուտ հոսանքով լցուած ջրմիակաթոթէն ամբարից խա. դովանքի մէջ Այս բաներով, մի տարր փորձ կատարողի աչքի առաջին փո. խանցուցում բոլորովին տարբեր բնու. թիւն ունեցող մի ուրիշ տարր:

Ահա այս կատարուած փորձի հիման վրայ անդիպողի գիտնականը գիտել է ապրիս թէ ջրմիակաթն ապագայ հետա. զոտութիւնների և միանգամայն նորա. հոսար կատարելապէս զործողների շը ներքին անհատական չէ, որ ներկայ յոյսն իբր տարր համարուած բազմա. թիւ նիւթից ապագայուցուն թէ ինչպէ. պէս տարբեր չեն, այլ թէ բազմաթիւ. թիւներն են կամ տարբեր ձևեր են ա. լիկ պտղող տարրերի, որոնց աստիճան նական յայտնութեանը թերեւս գիտնալ

կանները մի օր դան յանդիլ էական տարրերի առաջ և այդպիսով հնարա. տրութիւնն ունենան մեկնելու ուժի ին. չութիւնը և բնութեան գաղափարը: Արգուս

ԲԱՆԱԳԱՎԱՆ

ԴՐԵՅՑՈՒՄ ԳՈՐԾԻ ԲՆԱԳԱՎԱՆ Ա. ԲԻԹՈՎ:

Միջանկ օր սրանից առաջ Գարիգ լուր էր տարածուել, թէ ֆրանսիական նախկին միմիտը գնեցրալ Մերսինն և գլխաւոր շտաբի գլխաւորահմտ. Գոր. լէնը ինքնասպան են եղել: Սակայն, այդ լուրը շատուղեւն: «Matin» թեր. թիւ աշխատակիցը, այցելած լինելով գնեցրալ Մերսինին, վերջինս յայտնել է, նրան թէ ինքը պատրաստուած է Անգլիա անցնելու: Ֆրանսիական ուղիւ լրագրները պահանջում են, որ Մերսին. ին արգելուի Ֆրանսիայից հեռանալը, մինչև Իրէյֆուսի զործի մասին վերջ նական վճիռ տրուի: «Aurore»-ի խօսքով, այդ գործին վերաբերուած և միմիտը ձեռքը գտնուած փաստա. թղթերի մէջ կայ մի գեներալի նամա. վր, որի մէջ անկեղծօրէն խօստովա. նուած է Մերսինին, Իսնդին և Էստըր. չաղիին ազատելու նպատակով զօր. ծուած մի օժեքը:

ԳԱՂՏՆԻ ՀՐԱՆՔԱՎՈՐ:

«Europee» թերթը իւր վերջին հա. մարներէն մէկում հաստատուել է թիւրքական կաղտնի ոստիկանութեան զործակալներին սուլթանի գլխաւոր կառավարչի կողմից ուղարկուած հրա. հանդէսի իսկական թովանակութիւ. նը, որը հետեւեալն է.

1) Փոստը ստացուելուց ալետ իրա. տուր է բանալ բոլոր նամակներն ու ծրարները և փոստատան տեսից պա. հանդէս կտակածն իւր իւր ձեռքով ան. սակ թղթակցութիւնները:

2) Այդպիսի նամակներն ու ծրար. ներք գուր պարտաւոր էր ներկայաց. նել Ելզը-Բէօլի և փոստային վարչու. թեան վերադարձնել այն բոլորը, որ. ռներ հարկ կդատուեն վերադարձնելու:

3) Չեղ վրայ պարտականութիւն է դրոււմ հետեւի Պերայի, Դալաթիայի և Ստամբուլի օստանեան փոստատան. լըր յամախորդոր մարդկանց, մտքում պա. հնչ կասկածելիներ զինազոծելը և ի. մանալ նրանց անուաններ, ապգահուն. ներն ու բնակութեան տեղերը:

4) Ծրարի վրայ «ցպահանջ» մակա. գրութիւնը կրող բոլոր նամակները, առհասարակ, պէտք է համարել կաս. կածելի, եթէ իրանք օտարերկրացիներ. թին ուղղուած չեն:

5) Չեղ մօտ գտնուած բարձրագոյն անձերի պանիկ մէջ հղած անուաններն ս. պղտած նամակները, ունիմպալէս, առանց բացատրութեան պէտք է հասց. ին Ելզը-Բէօլի:

6) Երկաթուղիների կայարաններում պէտք է ունենանք աշխուրձ նկրդու. թիւն այն ճանապարհորդների վրայ, որոնք իրենց հետ կրում են կապա. ներ, թղթի ծրարներ, գրքեր կայն. և հետեւի նրանց ու իմանալ, թէ ով են և ուր են ուղարկու:

7) Նախահանգիսանները մտնող ու այդտեղից հեռացող բոլոր չողանա. լերի, տաղատատանաւերի, և նաւա. կների վրայ ամենախիստ հոգալով ին. պէտք է կատարել: Ճանապարհորդնե. թից պէտք է լուր կտակածն իւր իւր ձեռքով տեսակ պարկերը, կապոցները, կայն:

8) Որովհետեւ տրղին ստուգուած է, որ չառ շարժաններն ու խաւարա. ներ չառ անգամ ծաղուած են լինում նաւատիկի հազուադէպով արտառա. ծանեան նաւերից ընդունում ու նրանց յանձնում են գանազան տեսակ գաղա. նի թղթակցութիւններ, զուր ուշի ու չով պէտք է հետեւել և այդպիսիններն ու չոկնի կարողանաք իսկական նա. լատտիներէն և պահանջել հարկին գրաւել թղթակցութիւնները:

9) Արտասահմանից եկողներից այլա. յալ պատրուակների մակ հարկաւոր է մի քանի ժամ ուշացնել, որպէս զի կա. բնի լինի վերատուգել, թէ իսկապէ. սն հպատակ են և թէ թերեւական հիւպատոսների կողմից նրանց տրու. ւած անցագրերի վրայ կան պայմանա. տրուած նշանները:

10) Եթէ ձեռնից մէկը բրա. նուի զանցատուութեան և կամ փաղի. շահի թշնամիներն վաճառուած լին. լու մէջ, այդպիսին պետական յանգա. տը պէտք է ճանաչուի և անխնայ կերպով պատժուի: Երջանիկ երկիր:

ՆՈՐԴԱՐ-Ի ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

Նոյեմբերի 27-ից
ՁԱՆԲԱՅՑ.—Մօտիկ ժամանակում

մտադրութիւն կայ կայսերական ար. թուրքի փոխարքայ Սիւսի-Ֆու: ԲՆԱՅՐԱՄ.—Թագովանդիլը նորից յա. տնից, որ թողնում է մինիստրական պաշտօնը: Նախագահ-մինիստրը այդ մասին հաղորդեց Սկուպչիւնի այս. օրուայ նիստում:

ԳՈՊԵՆԱՅԵՆ.—Թագաւորը ճանա. չեց Գանամայի հատարակալութիւնը: ԲՐԻՍՏԻԱՆԻԱ.—Նորէլիւս մրցանակա. ընդդիմութեան լուծումէն հաղորդեց ստոր. գրիկ, որ խաղաղութեան գաղափա. թը պրօպակնդայի համար մրցանակը արուած է անգլիական պատգամաւոր. ների ժողովի անդամ Կրիմերին:

ՏՈՒՆԻՍ.—Կայսրը թագից պարաւմնութե. նաւա շըջանք: Նա մտանցողը արեց այն բանը, որ մինիստրները ներկայաց. լումա դուռնութեամբ և շըջահայացողութե. նամբ միջազգային կարեւոր բանակ. ցութիւններ են անում հեռաւոր Արեւել. ըում խաղաղութիւնը պահպանելու և ճապոնիայի իրաւունքներն ու շահերը պաշտպանելու նպատակով:

ՄԱՅԻԱ.—(Գլխավոր կուսակցու. թեան շըջանքից).—Հանդիսաւոր կեր. պով տոնուեց Սոֆիայի համալսարանի տասնհինգամակեր: Իշխանը ճաշ տուեց պրոֆէսորներին: Գեորգեան սա. պետները տնը կատարուեց հանգիսա.

պիւնուր մաղթանքով, որին ներկայ էին զինուորական գործակալը և պալա. նաւալի շըջանքներն ունեցող մի քանի սպաներ ու թուղարական հոն. թագուրի գլխաւորները:

ՏՈՒՆԻՍ.—Թագաւորն մի ուժեղ նաւա. խումբ թողկացած 8 նաւից, որոնց լիւում կան երկու մարդաւա, գտնոււմ է 26միլլարիւմ: Նրանց ժամանելուց յետոյ Մէուլի Ռուսաց զեծապա. նը Ռուս ժողկալի հետ միասին զեծք Բարկայի կայսեր մօտ օւլիկոյթութեան:

ՎԵՆԵՍ.—Աւստրա-Ռուսարիայի կա. ռավարութիւնը ճանաչեց Պանամայի հատարակալութեան լիւնը:

Նոյեմբերի 28-ից

ՄԻՆԵՐ.—Էնկերութիւն է հիմնում Բիւռուսիսի ուղղակական ու պատ. մական տեսակէտից ուսումնասիրելու նպատակով:

ՄԻՆԵՐ.—Երկրորդ օրն է, որ ծովը ալիւնուած է: Բարեխառնութիւնը ի շնչ է մէկ աստիճանով:

ԲԻՐԱ.—Անգլիական նաւթային «Հաւա. մա Ալֆրիդ» ընկերութիւնը, որ կազ. մուած է Գովառում անցնալ տեղի, Իրկայում մի կտոր հող է ձեռք բերել նաւթային պահեստ ընալու համար: Գետերը զանազան տեղիներով ինտրուա. տի 75ամակի տեղիներով, Իրկայի բազ. մարտակետին ինտրուա. տի մի խումբ ուսանողներ գնացին Պետերբուրգ:

ՍՈՍԻՆՅԱՆ.—Նոգէլան պարզելը միայն չառէ և ֆրանսիացի Բեկերէ. լը Գարիգ ապրող Կիւի ամուսնների հետ, ֆիլիպայից—Արեւելիսուրը ստիկ հայտնի, բժշկականութիւնը—Բիւրն. թիւն Բիւրնուրը Բիւրնուրայից:

ՄԱՅԻԱ.—(Անգլիապարկը շըջանքից ի նպատակ մակեղանային կայսրու. թեան եկեղեցիներում ժողովարարու. թին անելու նկատմամբ ս. սրնողի կարգադրութիւնը այստեղ լաւ տպա. տաւը բերեց: Բորիս Նարախովը ճանա. պարհ ընկալ Բեկերայ, որ կարողանալու է միւս միտքով մակեղանական շարժման համարութիւն յայտնելու: Նապատակով Բիթոլայից հաղորդում են, որ բուրգա. բուսան Գրիգորի արեւելահայտար. այց. ցելի է ապստամբութեան ժամանակ վաճառուած մի քանի զիւղ նրա ցանկու. թիւն է եղել օգնել ու միմիտը լաւ տա. ռապիւլ ժողովութիւն, սակայն, թիւիլը իշխանութիւններէն շնչ տեսնելու հօտի հետ յարաբերութեան մտնել:

Խմբագիր հրատարակիչ՝
ՄԿՆԵՐԱՄ ՄԿՆԵՐԱՐԵԱՆ
ԵՍՏՏԱՐԱՐՈՒԹԻՆԵՆԵՐ
Թիֆլիսի ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Չարաթ, Նոյեմբերի 29-ին, Նշանա. կուած է

Դիւանականակիս
Ընդհանուր հիմունքներով:
(347) 2—1

Դիւանականակիս
Ընդհանուր հիմունքներով:
(347) 2—1

Դիւանականակիս
Ընդհանուր հիմունքներով:
(347) 2—1

Դիւանականակիս
Ընդհանուր հիմունքներով:
(347) 2—1

Դիւանականակիս
Ընդհանուր հիմունքներով:
(347) 2—1

Դիւանականակիս
Ընդհանուր հիմունքներով:
(347) 2—1

Դիւանականակիս
Ընդհանուր հիմունքներով:
(347) 2—1

Դիւանականակիս
Ընդհանուր հիմունքներով:
(347) 2—1

Դիւանականակիս
Ընդհանուր հիմունքներով:
(347) 2—1

Դիւանականակիս
Ընդհանուր հիմունքներով:
(347) 2—1

Դիւանականակիս
Ընդհանուր հիմունքներով:
(347) 2—1

Դիւանականակիս
Ընդհանուր հիմունքներով:
(347) 2—1

Դիւանականակիս
Ընդհանուր հիմունքներով:
(347) 2—1

Դիւանականակիս
Ընդհանուր հիմունքներով:
(347) 2—1

ՍՐՏԻՍՏԻՔ. ԸՆԿ. ԹԱՏՐՈՆ
Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 1-ին, :
Հայոց դրամատիքական ընկերութեան խումբը
պ. պ. Աւեսեանի եւ Մամիկոնեանի
ընկերակցութեամբ
կը ներկայացնէ
Վ Ե Ր Ա Ք Ա Ն Ի Ն
Կոմիդիա 5 արար, հեղ. Գոգոլի,
Թարգմ. Տէր-Աստուածատրեանի:
Մասնակցում են. տ. ա. Ագնի, Աւե. տեան, Մայսուրեան, Մելիքեան, Նո. նիկեան, Վարդուհի, պ. պ. Արեւեան, Ագեան, Երիտանեան, Մարգարիկ, Ագա. յեան, Աւետեան, Մամիկոնեան, Յարութիւնեան, Պետրոսեան, Տէր-Գալթեան, Ռաւոնի և ուր:

Սկիզբը ժամը ճիշտ 8-ին է:
Թեմիսթ Զարար:
2—2
(39)

Թիֆլիսի ԱՐԳՈՒՆԱՅԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Ռուսական օպերա
Անտրիպիդ Նորին Մեծութեան
Սոլիստ Ն. Ն. Ֆիլանդրի:
Շարաթ, Նոյեմբերի 29-ին,
կը ներկայացուի
Բ Ո Ղ Ե Մ
օպերա 4 գործ, երաժշտ. Պուչչինի:
Մասնակցում են. տ. ա. Ռենէ-Ռոդիկա
Կարտալեան, պ. պ. Ֆրեդեր, Գլադիլ, Նելալով, Նոմալով, Կլիւլեր, Ֆեդորով, Գրիբով, Գարիկով:
Գլխ. բեմ. Բոգդիւբով,
Կապիւմայտեր Զարկուտ:

Սկիզբը 8 ժամին երկուշաբթի
ՈՂԻ.—Վարդ, կրկնակ, Նոյեմբերի 30
ին երկու ներկայացում կլինի առաւ. տա. նաւը Լժանացած գնեցող կնեկայաց. ուր «Ենգլիկ Անգլիկ», օպերա 3 գործ:
7 պատկեր երաժշտ. Չարկուտով: Երե. կողմին կնեկայացող «Շեքսպիր», օպերա 4 գործ. և յաւաքարտով և լաւած, Ռիմսկի Կորսակով: Երկուշաբ. թի, դեկտեմբերի 1-ին, վերայի կազմ. կեան ուսումնարանի օպերին կնեկա. յացուի «Կարմին», օպերա 4 գործ: Երաժշտ. Բիլլէ: Պարտաւորում է ներ. կայացման համար առաջին անգամ «Գա. մորալ» կոմ. օպերա 3 գործ. երաժշտ. Զարկուտով: Նոմալով կլինի Ն. Ն. Ֆիլդ. ների բեմեքիսը:
Տոմարները վաճառում են:
(252) 1—1

ԵՍԼԹՆ «Հիւրանոց ուս. ագսնինարի»
Կիմայ, ոսկերիչի անկիւնում:
Ճաշը լաղկացած 2 տեսակ կեր. լարից— մի բաժակ օդուց, մի մա. ժակ զինուց, մի գաւաթ սուր. ճից, արժէ 50 կ., իսկ առանց լամիչների և առանց սուրճի— 30 կ.: Ճաշը լաղկացած 3 տես. ակ կերակրից, մի բաժակ օդուց, 1/2 շըջ գինուց, մի գաւաթ սուր. ճից, արժէ 80 կ.: Գինին սկսած շըջը 30 կ. և աւելի: Տրոււմ են ամբողջմանտի գրքոյներ գիշու. մով նրանց, որոնք ուղղում են ճաշել ամսով: Ճաշը ժամը 11-ից մինչև 5-ը և 5 մինչև 12 ժ. գի. շիրուպ:
12—1.

ԵՍԼԹՆ «Հիւրանոց ուս. ագսնինարի»
Կիմայ, ոսկերիչի անկիւնում:
Ճաշը լաղկացած 2 տեսակ կեր. լարից— մի բաժակ օդուց, մի մա. ժակ զինուց, մի գաւաթ սուր. ճից, արժէ 50 կ., իսկ առանց լամիչների և առանց սուրճի— 30 կ.: Ճաշը լաղկացած 3 տես. ակ կերակրից, մի բաժակ օդուց, 1/2 շըջ գինուց, մի գաւաթ սուր. ճից, արժէ 80 կ.: Գինին սկսած շըջը 30 կ. և աւելի: Տրոււմ են ամբողջմանտի գրքոյներ գիշու. մով նրանց, որոնք ուղղում են ճաշել ամսով: Ճաշը ժամը 11-ից մինչև 5-ը և 5 մինչև 12 ժ. գի. շիրուպ:
12—1.

ԵՍԼԹՆ «Հիւրանոց ուս. ագսնինարի»
Կիմայ, ոսկերիչի անկիւնում:
Ճաշը լաղկացած 2 տեսակ կեր. լարից— մի բաժակ օդուց, մի մա. ժակ զինուց, մի գաւաթ սուր. ճից, արժէ 50 կ., իսկ առանց լամիչների և առանց սուրճի— 30 կ.: Ճաշը լաղկացած 3 տես. ակ կերակրից, մի բաժակ օդուց, 1/2 շըջ գինուց, մի գաւաթ սուր. ճից, արժէ 80 կ.: Գինին սկսած շըջը 30 կ. և աւելի: Տրոււմ են ամբողջմանտի գրքոյներ գիշու. մով նրանց, որոնք ուղղում են ճաշել ամսով: Ճաշը ժամը 11-ից մինչև 5-ը և 5 մինչև 12 ժ. գի. շիրուպ:
12—1.

ԵՍԼԹՆ «Հիւրանոց ուս. ագսնինարի»
Կիմայ, ոսկերիչի անկիւնում:
Ճաշը լաղկացած 2 տեսակ կեր. լարից— մի բաժակ օդուց, մի մա. ժակ զինուց, մի գաւաթ սուր. ճից, արժէ 50 կ., իսկ առանց լամիչների և առանց սուրճի— 30 կ.: Ճաշը լաղկացած 3 տես. ակ կերակրից, մի բաժակ օդուց, 1/2 շըջ գինուց, մի գաւաթ սուր. ճից, արժէ 80 կ.: Գինին սկսած շըջը 30 կ. և աւելի: Տրոււմ են ամբողջմանտի գրքոյներ գիշու. մով նրանց, որոնք ուղղում են ճաշել ամսով: Ճաշը ժամը 11-ից մինչև 5-ը և 5 մինչև 12 ժ. գի. շիրուպ:
12—1.

ԵՍԼԹՆ «Հիւրանոց ուս. ագսնինարի»
Կիմայ, ոսկերիչի անկիւնում:<